raadsvoorstel

Agendapunt 2025, nr. IVb-pm
Zaaknummer 2389952
Te behandelen door S. Metaal-ten Dolle

Onderwerp: Erfgoednota Oost Achterhoek 2025

Aan de raad,

Inleiding
Sinds 2025 werken de drie gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk samen op het gebied van erfgoed. We stelden erfgoednota's op, met de titel Wi-j doet 't samen. Dat deden we voor de perioden 2027-2020 en 2021-2024. Door met z'n drieën projecten te doen, bereikten we meer dan we los van elkaar hadden gedaan. Denk bijvoorbeeld aan het onderzoek naar historische interieurs, de energie-scans en de kerkenvisie Oost Achterhoek. Ook konden we samen provinciale en landelijke subsidies aantrekken en projecten een regionaal (bovenlokaal) karakter geven. De samenwerking willen we met het nieuwe erfgoedbeleid voortzetten. Hiertoe is de Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 opgesteld. Wij willen samen met onze partners blijven werken aan het behouden en versterken van ons erfgoed.

Wat ging er de afgelopen samenwerkingsperiode goed en wat kan er beter?
Dat bespraken we tijdens de erfgoeddag op 29 februari 2024 in Winterswijk. In juni 2024 praatten we hier verder over met verschillende erfgoeddeskundigen uit onze drie gemeenten. Ook hadden we gesprekken met verschillende belanghebbenden.

De conclusie na al deze gesprekken?
De basis van onze erfgoednota Wi-j doet ’t samen is goed en actueel. Er is nog veel draagvlak voor de doelen en wensen. Tijdens de bijeenkomsten hoorden we dan ook vaak: ‘Stop niet te veel tijd in een nieuwe nota, werk aan een dynamisch uitvoeringsprogramma. Dus dat gaan we doen. Zo blijven we met onze samenwerkingspartners werken aan het behouden en versterken van ons erfgoed.

Op 10 juni 2025 hebben de colleges van de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk de concept erfgoednota Oost Achterhoek 2025 vastgesteld. Daarna heeft de nota tot 18 juli 2025 ter inzage gelegen. Verder zijn alle partners die betrokken zijn bij de totstandkoming van de nota gevraagd om input te leveren voor het uitvoeringsprogramma 2025-2027. De reacties hebben niet geleid tot inhoudelijke aanpassing van de nota maar worden concreet meegenomen in het uitvoeringsprogramma.

Voorstel
De Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 vast te stellen.

Relatie met (huidig) beleid
De Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 past goed bij het landelijke, provinciale, regionale en lokale beleid omdat het erfgoed belangrijk maakt voor iedereen. Dit sluit aan bij de visie van het Verdrag van Faro. Het zorgt ervoor dat erfgoed beschermd wordt en ook mee kan veranderen met nieuwe plannen, zoals beschreven in de Erfgoedwet en Omgevingswet. De nota helpt ook om de Gelderse cultuur en identiteit te versterken, passend bij het beleid van de provincie Gelderland. Verder zorgt de nota ervoor dat erfgoed wordt meegenomen in ruimtelijke plannen, zodat het erfgoed en de leefomgeving samen beter worden. De Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 is een schakel tussen erfgoed, ruimtelijke ontwikkeling en de leefomgeving. Daardoor staat erfgoed niet op zichzelf, maar is het juist verweven in bredere doelstellingen.

Beoogd(e) effect(en)
De beoogde effecten van de Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 zijn het duurzaam behouden, beleven en benutten van erfgoed in de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. De nota wil erfgoed doorgeven aan toekomstige generaties, bijdragen aan identiteit en leefbaarheid, en erfgoed inzetten als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen. Door samenwerking, educatie, participatie en het versterken van erfgoedbewustzijn wordt erfgoed verweven met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, duurzaamheid, economie en cultuur. De nota richt zich op een dynamisch uitvoeringsprogramma dat flexibel inspeelt op maatschappelijke en technologische veranderingen.

Argumenten
1.1 Met de Erfgoednota Oost Achterhoek wordt de samenwerking tussen de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk voortgezet.
De samenwerking tussen de drie gemeenten heeft laten zien dat vele handen licht werk kunnen maken, maar ook dat gezamenlijke krachten leidden tot grotere resultaten. Deze samenwerking willen we graag voortzetten. Omdat onze ambities niet veranderd zijn, hebben we de basis van het erfgoedbeleid 2020-2024 vertaald naar een nieuwe nota. Voorgesteld wordt deze nota vast te stellen voor onbepaalde tijd. We gaan werken met een twee jaarlijks uitvoeringsprogramma. Met het uitvoeringsprogramma sturen we sterker op actuele thema's die erfgoed raken.

1.2 Met deze nieuwe erfgoednota zetten we ons bestaande beleid door.
In de vorige beleidsnota's legden we een stevige basis voor de toekomst. Dat bleek uit alle gesprekken die we hebben gevoerd over de afgelopen samenwerkingsperiode. Onze doelen (ambities) zijn nog steeds actueel en passend en er was veel draagvlak voor de ambities. Dit draagvlak heeft mede geresulteerd in de BNG erfgoed publieksprijs. We stellen voor om hier dus mee verder te gaan en geen nieuwe ambities vast te stellen. In de erfgoednota Oost Achterhoek 2025 hebben we daarom onze bestaande ambities opnieuw uitgelegd en actuele thema's gekoppeld aan deze ambities. Met een tweejaarlijks uitvoeringsprogramma werken we aan de ambities en kunnen we makkelijker bij sturen.

1.3 De Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 sluit aan bij landelijk, provinciaal , regionaal en lokaal beleid.
De erfgoednota past goed bij het landelijke, provinciale, regionale en lokaal beleid omdat het erfgoed belangrijk maakt voor iedereen, Dit sluit eveneens aan bij het Verdrag van Faro. Het zorgt ervoor dat erfgoed beschermd wordt en ook mee kan veranderen met nieuwe plannen, zoals in de Erfgoedwet en Omgevingswet staat. De nota helpt ook om de Gelderse cultuur en identiteit te versterken, zoals de provincie wil. Verder zorgt de nota ervoor dat erfgoed wordt meegenomen in ruimtelijke plannen, zodat het erfgoed en de leefomgeving samen beter worden. De Erfgoednota Oost Achterhoek 2025 is een schakel tussen erfgoed, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving. Daardoor staat erfgoed niet op zichzelf, maar is juist verweven in bredere doelstellingen.

1.4 De samenwerking geeft ruimte voor lokale speerpunten en activiteiten.
Naast projecten die we als drie gemeenten uitvoeren is er ook ruimte voor bijzondere lokale projecten. Deze worden veelal met lokale partners opgepakt.

Financiële paragraaf incl. subsidiekansen en financiële risico's
Het vaststellen van de Erfgoednota en het uitvoeringsprogramma worden uitgevoerd binnen de vastgestelde financiële kaders. Voor de uitvoering van het erfgoedbeleid is reeds een structureel een bedrag in de begroting opgenomen. Dit bedrag wordt met name ingezet als co-financiering voor de gezamenlijke projecten met meefinanciering door provincie, rijk, fondsen en partners. De uitvoering van het beleid wordt binnen het bestaande budget gerealiseerd.

Juridische aspecten/wet- en regelgeving
- Erfgoedwet (2016); Zorgt voor integrale bescherming van cultureel erfgoed, waaronder monumenten, archeologie en museale collecties.
- Omgevingswet (2024); Verplicht gemeenten om erfgoed te integreren in ruimtelijke plannen. Erfgoedwaarden moeten vroegtijdig worden meegewogen in besluitvorming.
- Verdrag van Faro (2024); Legt nadruk op participatie en inclusie. Burgers moeten actief kunnen meebeslissen over erfgoed.
- Provinciale Omgevingsverordening Gelderland (2024); Bevat regels voor landschapskwaliteit en erfgoed. Gemeentelijke plannen worden hieraan getoetst.
- Gemeentelijke omgevingsvisies en –plannen; Erfgoed wordt juridisch verankerd via gebiedsbiografieën, erfgoedanalyses en beschermingsregels in het omgevingsplan.

Aspecten van duurzaamheid
Duurzaamheid (toekomstbestendig erfgoed) is één van de ambities in het concept van de beleidsnota.

Communicatie/betrokkenenparagraaf
Het participatietraject zag er zo uit:

Erfgoeddag op 29 februari 2024 in het Vriezenhuis in Winterswijk:
Hier waren verschillende erfgoedbelangstellenden en erfgoeddeskundigen uit de drie gemeenten bij. En ook afgevaardigden van provinciale en landelijke erfgoedorganisaties en ondersteuningsinstellingen. We wisselden ideeën, kennis en ervaringen rondom erfgoed uit. En we spraken over belangrijke thema's, uitdagingen en kansen in de erfgoedsector.

Gespreksavond op 26 juni 2024 in de Koppelkerk in Bredevoort:
De gesprekavond richtte zich specifiek op de regionale historische verenigingen, waarbij

vertegenwoordigers van deze verenigingen in gesprek gingen over de rol die zij spelen in het behoud en de promotie van erfgoed. Het was een gelegenheid om ideeën en zorgen te delen, en om gezamenlijk te denken over de toekomst van het erfgoedbeleid.

Individuele gesprekken met belanghebbenden (stakeholders):
We spraken bijvoorbeeld met het basis- en voortgezet onderwijs, restauratiebedrijven en molenaars. Deze contacten met het werkveld gaven ons inzicht in de verschillende problemen.

Cultuur en Erfgoedpact:
De evaluatie en het verslag Voortzetting 2025-2027. Met de regiogemeenten is een Cultuur en Erfgoedpact gemaakt. Dat pact gaat over de periode 2025-2027. Erfgoed krijgt hierin een belangrijkere (prominentere) plek.

Cultuur en erfgoedakkoord
De acht Achterhoekse gemeenten hebben onlangs het Cultuur en Erfgoed akkoord gesloten. Ook hierin heeft erfgoed een belangrijke plek gekregen. Het biedt een stevige basis om erfgoed te versterken en beleefbaar te maken.

Commissie Omgevingskwaliteit Winterswijk
De commissie Omgevingskwaliteit Winterswijk heeft tijdens de besloten vergadering van 17 april 2025 positief advies uitgebracht.

De concept Erfgoednota heeft van 18 juni 2025 tot 18 juli 2025 ter inzage gelegen. En alle partners die betrokken zijn bij de totstandkoming van de nota zijn gevraagd om input te leveren voor het uitvoeringsprogramma 2025-2027. De ingebrachte reacties hebben betrekking op de samenwerking met onze partners en de projecten die ze met ons willen uitvoeren. De reacties hebben we verwerkt in het (concept) uitvoeringsprogramma.

Er is een uitgebreid participatie- en communicatietraject gevoerd met betrokkenen bij de totstandkoming van de nota. Ook heeft de conceptnota ter inzage gelegen. De ingediende reacties hadden betrekking op uitvoeringsprojecten en zijn daarom verwerkt in de uitvoeringsagenda. Deze uitvoeringsagenda zal, na vaststelling van de erfgoednota definitief worden gemaakt en aan het college ter vaststelling worden voorgelegd.

Relatie met andere besluitvorming/andere projecten
Erfgoed heeft een relatie met diverse beleidsterreinen, denk bijvoorbeeld aan ruimtelijke ordening, cultuur, landschap en vrijetijdseconomie. In hoofdstuk 5 van de beleidsnota Erfgoed Oost Achterhoek 2025 staat een uitgebreider overzicht met toelichting.

Vervolgprocedure/evaluatie
De personen en organisaties die een inspraakreactie hebben ingediend, worden, na besluitvorming door de raad, geïnformeerd en indien van toepassing meegenomen bij de verdere uitwerking van de projecten in het Uitvoeringsprogramma 2025-2027.

Na vaststelling van de erfgoednota Oost Achterhoek 2025 in de drie gemeenten wordt verder gewerkt aan het uitvoeringsprogramma 2025-2027. De uitvoeringsagenda geeft inzicht in de activiteiten en projecten voor de komende jaren. De activiteiten sluiten aan bij bredere gemeentelijke doelstellingen, zoals het verduurzamen van erfgoed, het inzetten van erfgoed voor economisch rendement en voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, het delen van kennis met jong en oud en het samen optrekken met burgers/partijen bij (de uitvoering van) het beleid. De uitvoeringsagenda is nu geen onderdeel van de besluitvorming, maar wordt naar verwachting in Q4 2025 ter vaststelling voorgelegd aan de colleges van de drie gemeenten.

Twee jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma geactualiseerd door de colleges van de drie gemeenten in Q4 2027 en waar nodig tussentijds aan de hand van actuele ontwikkelingen.

De planning is om de nota in 2030 samen met onze samenwerkingspartners te evalueren.

Winterswijk, 26 augustus 2025
Burgemeester en Wethouders van Winterswijk,

de secretaris,	de burgemeester,
B. Freriks-ten Hagen	B.J.J. Bengevoord